

Verotulojen kehitys -tilaston lukuohje

Tämän ohjeen tarkoitus on selventää tilastossa ja tekstiosioissa käytettyjä termejä sekä kertymien ja palautusten vuosirytmää.

Käsitteistöä

Verotulojen kehitys -tilasto sisältää verojen kertymä- ja palautustiedot edelliseltä kuukaudelta sekä kumulatiiviset tiedot kalenterivuoden alusta alkaen. Vertailulukuina toimivat edellisen vuoden vastaavien ajankohtien tiedot. *Kalenterivuoden* kertymät ja palautukset eivät ole sama asia kuin *verovuoden* kertymät ja palautukset, koska kalenterivuoden aikana kertyy ja palautetaan usean eri verovuoden veroja. Vastaavasti verovuoden veroja maksetaan ja palautetaan usean eri kalenterivuoden aikana. Esimerkiksi henkilöasiakkaiden verovuoden 2014 tuloverotus valmistuu vuoden 2015 loppuun mennessä, minkä vuoksi verovuoteen 2014 liittyvät ennakon täydennysmaksut, jäännösverot sekä ennakonpalautukset ajoittuvat pääosin kalenterivuodelle 2015.

Tilastojen muutosprosenttisarakkeet kertovat prosentuaalisen vuosimuutoksen edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Jos ei erikseen mainita, myös analyysitekstissä muutoksella (sekä euromääräinen että prosentuaalinen) tarkoitetaan muutosta edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta.

Vuosirytmä

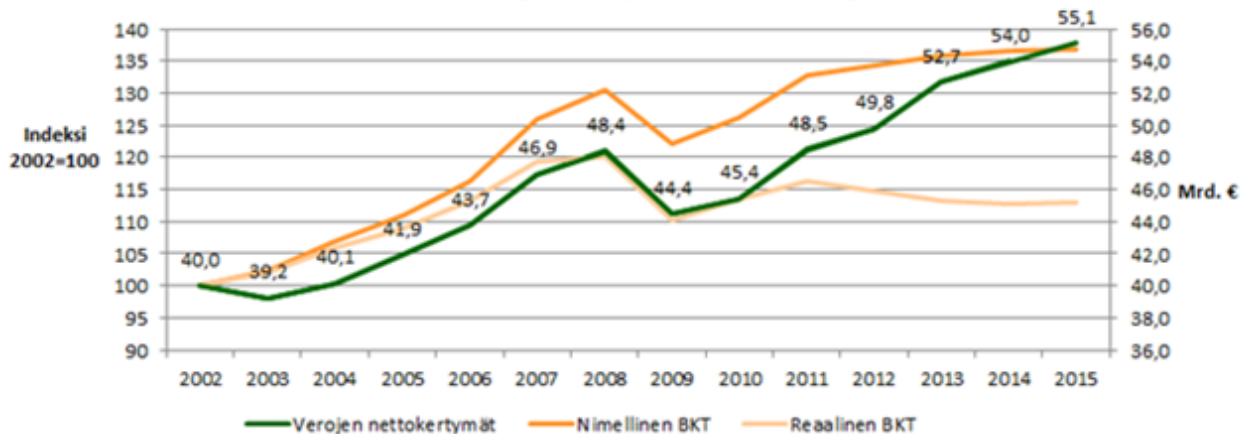
Peräkkäiset kuukaudet eivät ole suoraan verrannollisia keskenään, koska eri verolajien kertymis- ja palautusrytmät poikkeavat toisistaan riippuen verolajin luonteesta ja verolajin maksamiseen liittyvistä eräpäivistä. Suuriltakin näyttävät kuukausimuutokset voivat johtua myös tilastollisille aikasarjoille tyypillisistä satunnaisvaihteluista, joten yksittäisten kuukausien lukujen tulkinta edellyttää varovaisuutta.

Suurimman verokertymän tuottavat henkilöasiakkaiden ennakonpidätykset, yhteisöjen ennakkoerot sekä arvonlisäverot kertyvät vuoden aikana suhteellisen tasaisesti johtuen eräpäivien kuukausittaisesta rytmistä. Sen sijaan esimerkiksi kiinteistöveron kertymä jakautuu pääosin syys- ja marraskuulle kiinteistöveron eräpäivien mukaisesti. Myös henkilöasiakkaiden ja yhteisöjen ennakon täydennysmaksut, jäännösverot sekä ennakonpalautukset ovat selvästi kausiluontoisia verotuksen vuosirytmäin liittyvien eräpäivien johdosta.

Riippuvuus taloudellisesta suhdanteesta

Verotulojen kehitykseen vaikuttavat oleellisesti taloudellisessa aktiviteetissa sekä veroperusteissa tapahtuneet muutokset. Vaikka yksittäisten verolajien reagointinopeus taloussuhdanteeseen vaihtelee, kuten kuviosta 1 käy ilmi verojen kokonaisnettokertymät ovat vuosina 2002–2011 seuranneet vuositasolla bruttokansantuotteen kehitystä varsin tarkasti.

Verokertymien ja BKT:n kehitys



Kuvio 1: Verohallinnon keräämien verotulojen ja BKT:n kehitys 2002–2015. Verokertymät esitetty myös miljardein euroin (oikeanpuoleinen akseli).

2012–2014 tähän on kuitenkin tullut muutos, sillä verokertymät ovat kasvaneet, vaikka reaalin bruttokansantuote on supistunut. Tähän on kaksi pääsyytä. Ensinnäkin, koska verokertymätkin ovat nimellisiä, käyvin hinnoin laskettu nimellinen bruttokansantuote kuvaa paremmin verokertymien muutossuuntaa. Inflaation vaikutuksesta nimellinen BKT on kasvanut vuosina 2012–2014 aivan niin kuin verokertymätkin.

Toiseksi, veroperuste- ja myös menettelymuutoksilla on suuri rooli verokertymien kehityksessä. Esimerkiksi vuonna 2013 voimaan astui useita veroperusteiden kiristyksiä (merkittävimpana arvonlisäverokantojen korotukset) ja kokonaan uusia veroja (Yle-vero sekä pankkivero), minkä johdosta verokertymien kasvuvauhti oli selvästi nimellisen bruttokansantuotteen kasvua nopeampaa. Vaikka vuonna 2014 verotus keveni oleellisesti yhteisöverotuksessa, henkilöasiakkaiden tuloverotus kiristyi edelleen ja lisäksi veromenettelyissä tapahtui muutos listaamattomien yritysten osinkojen ennakonpidätyksiin liittyen.

Seuraavassa on käyty läpi keskeisimpiä verokertymiin vaikuttavia tekijöitä suurimpien verolajien osalta.

Henkilöasiakkaiden tulovero

Henkilöasiakkaiden tuloverot muodostuvat 90-prosenttisesti ennakonpidätyksistä. Ennakonpidätysten kehitykseen vaikuttavat ansiotasossa tapahtuneet muutokset sekä veroperustemuutokset. Ansiotason osalta merkittäviä ovat talouden palkkasumman sekä työllisyyden kehityskulut, joissa tapahtuu harvoin äkkiliikkeitä. Siten ennakonpidätysten kehitys on yleensä suhteellisen tasaista peilaten yleistä ansiotason nousua ja veroperustemuutoksia.

Verohallinto saa kuukausittain tietoa ansiotason ja palkkasumman kehityksestä kausiveroilmoitusten perusteella. Normaalisissa kuukausimenettelyissä olevat työnantajat maksavat työnantajasuorituksensa (ennakonpidätykset ja työnantajan sosiaaliturvamaksut) viimeistään palkanmaksua seuraavan kuukauden 12. päivä. Ennakonpidätysten osalta aikataulu on sama myös eläkkeiden ja muiden etuuksien maksajien kohdalla, minkä vuoksi henkilöasiakkaiden ennakonpidätysten kehitys peilaa edellisen kuukauden ansiotason kehitystä.

Henkilöasiakkaiden pääomatuloverot kertyvät osana ennakonpidätyksiä sekä ennakoveroina, ennakon täydennysmaksuina ja jäännösveroina. Vuoden 2013 alusta voimaan astunut Yle-vero kertyy pääasiassa ennakonpidätysten yhteydessä.

Yhteisöjen tulovero

Yhteisöjen ennakoperintä poikkeaa henkilöasiakkaiden ennakoperinnästä. Verohallinto laskee yhteisöille niiden ennakoverojen määrän pääsääntöisesti viimeksi valmistuneen verotuksen perusteella. Esimerkiksi verovuoden 2015 yhteisöjen ennakoverot on alun perin laskettu verovuoden 2013 verotuksen mukaan, joten ne voivat poiketa oikeasta tasostaan. Verohallinto tarkistaa yhteisöjen ennakoverojen tasoa säännöllisesti uusien tietojen pohjalta. Myös yhteisöillä on mahdollisuus hakea ennakoveroihinsa muutosta. Tyypillisesti yhteisöt reagoivat nopeasti negatiivisiin muutoksiin toimintaympäristössään ja hakevat ennakoverojensa alentamista. Positiivisissa muutostilanteissa haetaan harvemmin ennakoverojen korottamista, sillä yhteisöillä on mahdollisuus maksaa lopullisesta tuloverostaan puuttuva osa ennakon täydennysmaksuna 4 kuukautta tilikauden päättymisen jälkeen. Ennakoverojen ja lopullisen tuloveron välisen eron vaihtelusta johtuen ennakon täydennysmaksut voivat vaihdella huomattavastikin vuosittain.

Edellä mainituista seikoista johtuen yhteisöveron kehitystä kannattaa tarkastella verovuosikohtaisesti, joka tarjoaa vertailukelpoisemman asetelman kalenterivuositaiseen tarkasteluun verrattuna. Kalenterivuoden aikana kertyy ja palautetaan usean eri verovuoden veroja ja yhteisöveron kehityksen vertailukelpoisuutta hämärtää lisäksi veronmaksun ajoittumiseen ja sen optimointiin liittyvät heilahtelut eli juurikin mainitut ennakon täydennysmaksut.

Verovuosikohtaisessakin tarkastelussa on syytä huomata, että pienenä maana yksittäisten isojen yritysten vaikutukset näkyvät Suomen yhteisöveropotissa helposti. Yksittäisten huipputulosten lisäksi yritysten vanhojen vuosien tappiot ja ulkomaisen veron hyvitykset ovat sellaisia liikkuvia palikoita, joiden takia Suomen yhteisövero voi kehittyä mihin suuntaan tahansa riippumatta esimerkiksi vallitsevasta taloussuhdanteesta.

Arvonlisävero

Arvonlisäveron bruttokertymä- ja palautustietoja tarkastelemalla voi päästä nopeimmin kiinni taloussuhdanteen heilahteluihin, mutta myös arvonlisäveron kohdalla on syytä huomioida satunnaisvaihteluiden sekä suurista kertaluontoisista eristä aiheutuvien muutosten vaikutus. Arvonlisäveron nettokertymä on kaksinapaisempi kuin muut verolajit johtuen arvonlisäveron palautusten suuresta määrästä: ALV-palautukset ovat yleensä lähes 50 prosenttia bruttokertymästä. Tämän vuoksi arvonlisäveron nettokertymän analysointi edellyttää sekä bruttokertymän että palautusten tarkastelua.

Arvonlisäveron bruttokertymän muutos mukailee kotimaan myynnin kehitystä 2 kuukauden viiveellä, koska arvonlisäverolliset myynnit on ilmoitettava kahden kuukauden kuluessa. Siten esimerkiksi kauppojen joulumyynti näkyy arvonlisäveron bruttokertymässä vasta helmikuussa.

Ilmoitustiedot ja toteutuneet kertymät eivät mene aivan yksi yhteen, sillä yhden kalenterikuukauden aikana ilmoitetaan ja maksetaan yleisesti kahden eri kohdekuukauden arvonlisäveroa. Kaikkea ilmoitettua arvonlisäveroa ei myöskään makseta ajoissa, vaan se kertyy myöhemmin perintätoimenpiteiden kautta tai sitten jää kokonaan kertymättä. Lisäksi ansiotulo- ja palkkasummatietojen tavoin myös viimeisten kuukausien alv-ilmoitustiedot tulevat jonkin verran elämään ylöspäin myöhässä annettujen kausiveroilmoitusten takia.

Palautettavaa arvonlisäveroa syntyy, kun kohdekauden vähennettävät verot ovat suuremmat kuin suoritettavat verot. ALV-palautuksissa on suurimmaksi osaksi kyse tavaroiden ja palvelujen viennistä, jossa 0-verokannan myötä ei synny lainkaan suoritettavaa veroa. Viennin kehityksen ja ALV:n palautusten välinen suhde ei ole kuitenkaan yhtä yksiselitteinen kuin kotimaan myynnillä ja ALV:n bruttokertymällä, koska ALV:n palautuksia on mahdollista hakea jo ennen vientitapahtumaa sitä mukaa, kuin vientikauppaa varten tehtyjä hankintoja syntyy. Muita tyypillisiä ALV-palautuksiin johtavia tilanteita ovat suuret investoinnit, sesonkikauppaan valmistautuminen sekä kunnille palautettava ALV (esim. kuntien ostaessa terveyspalveluita).

Kaiken kaikkiaan viennin rooli verotulojen kerryttäjänä on kaksijakoinen: ALV:n palautusten pieneneminen parantaa suoraan ALV:n nettokertymää, mutta vastaavasti viennin vaikeudet heijastuvat talouden kehitykseen laajemminkin pienentäen muita verokertymiä.

Merkittävimmät veroperustemuutokset verovuodelle 2016

Henkilöasiakkaiden tulovero

- Kertymää kasvattavat
 - Valtion tuloveroasteikon ylimmän tuloluokan rajaa alennettiin 90 000 eurosta 72 300 euroon vuosille 2016 ja 2017.
 - Asuntolainan korkovähennysoikeutta alennettiin 65 prosentista 55 prosenttiin.
 - Keskimääräinen kunnallisveroprosentti nousi 0,03 prosenttiyksikköä.
 - Pääomatulojen ylempää verokantaa nostettiin prosenttiyksiköllä 34 prosenttiin.
- Kertymää pienentävät
 - Valtion tuloveroasteikkoon tehtiin 1,2 prosentin suuruinen inflaatiotarkistus.
 - Työtulovähennyksen enimmäismäärä nousi 235 eurolla 1 260 euroon.
 - Kunnallisverotuksen perusvähennyksen enimmäismäärä nousi 50 eurolla 3 020 euroon.
 - Verovuodesta 2016 alkaen luovutustappiot saa vähentää luovutusvoittojen lisäksi myös muista pääomatuloista.

Muut keskeiset veroperustemuutokset

- Kertymää kasvattavat
 - Kiinteistöverotuksen kiristykset.
- Kertymää pienentävät
 - ALV:n alarajahuojennuksen muutos. Tilikauden liikevaihdon perustella laskettava verovelvollisuuden alaraja nousee 8 500 eurosta 10 000 euroon. Verovelvollisuuden euromääräiseen alarajaan liittyvän veronhuojennuksen yläraja nousee 22 500 eurosta 30 000 euroon.

Merkittävimmät veroperustemuutokset verovuodelle 2015

Henkilöasiakkaiden tulovero

- Kertymää kasvattavat
 - Keskimääräinen kunnallisveroprosentti nousi 0,1 prosenttiyksikköä.
 - Valtion tuloveroasteikon ylimmän tuloluokan rajaa alennettiin 10 000 eurolla 90 000 euroon.
 - Työmatkakulujen verovähennysoikeutta rajoitettiin korottamalla kulujen omavastuuosuutta 150 eurolla 750 euroon.
 - Asuntolainan korkovähennysoikeutta alennettiin 75 prosentista 65 prosenttiin.
 - Pääomatulojen ylempää verokantaa nostettiin prosenttiyksiköllä 33 prosenttiin ja samalla ylemmän verokannan tulorajaa alennettiin 10 000 eurolla 30 000 euroon.
- Kertymää pienentävät
 - Valtion tuloveroasteikon kolmelle alimmalle tulorajalle tehtiin 1,5 prosentin suuruinen inflaatiotarkistus.
 - Työtulovähennyksen enimmäismäärä nousi 15 eurolla 1 025 euroon.
 - Kunnallisverotuksen perusvähennyksen enimmäismäärä nousi 40 eurolla 2 970 euroon.
 - Uutena vähennyksenä voimaan astui lapsivähennys, jonka määrä on yhdestä lapsesta 50 euroa. Vähennys myönnetään enintään neljän lapsen perusteella, jolloin vähennyksen määrä on 200 euroa. Yksinhuoltajalla vähennyksen määrä on kaksinkertainen. Verovelvollisen puhtaan ansio- ja pääomatulon ylittäessä 36 000 euroa vähennys pienenee yhdellä prosentilla rajan ylittävältä osin.

Yhteisöjen tulovero

Kertymää pienentävät

- Edustuskuluihin palautettiin 50 prosentin vähennysoikeus.
- Tuotannollisten investointien poisto-oikeuksien korotuksia jatkettiin kahdella vuodella.

Muut keskeiset veroperustemuutokset

- Kertymää kasvattavat
 - Kiinteistöverotuksen kiristykset.
 - Perintö- ja lahjaverotuksen kaikkien veroasteikkojen rajaveroprosentteja korotettiin prosenttiyksiköllä.
- Kertymää pienentävät
 - Pankkiveroa ei enää peritä. Pankkiveron sijaan talletuspankit ja muut laitokset maksavat jatkossa vakaussuorituksia rahoitusvakaussuorituksien rahastoon.

Merkittävimmät veroperustemuutokset verovuodelle 2014

Henkilöasiakkaiden tulovero

- Kertymää kasvattavat
 - Keskimääräinen kunnallisveroprosentti nousi 0,35 prosenttiyksikköä 19,72 prosenttiin.
 - Pääomatulojen ylempään verokannan (32 %) tuloalajaa alennettiin 10 000 eurolla 40 000 euroon.
 - Asuntolainan korkovähennysoikeutta alennettiin 80 prosentista 75 prosenttiin.
 - Julkisesti noteeratuista yhtiöistä saaduista osinkotuloista veronalaiseksi pääomatuloksi luettava osuus nousi 70 prosentista 85 prosenttiin.
 - Muista kuin julkisesti noteeratuista yhtiöistä saadut osingot verotetaan siten, että 8 prosentin vuotuista tuottoa vastaavasta määrästä 25 prosenttia on veronalaista pääomatuloa, kuitenkin enintään 150 000 euroon saakka. Tämän euromääräisen rajan ylittävistä osingoista 85 prosenttia on veronalaista pääomatuloa. 8 prosentin vuotuisen tuoton ylimenevältä osalta osinko on puolestaan 75 prosenttisesti veronalaista ansiotuloa.
- Kertymää pienentävät
 - Valtion tuloveroasteikkoon tehtiin 1,5 prosentin suuruinen inflaatiotarkistus.
 - Työtulovähennyksen enimmäismäärä nousi 40 eurolla 1 010 euroon.
 - Kunnallisverotuksen perusvähennyksen enimmäismäärä nousi 50 eurolla 2 930 euroon.
 - Kotitalousvähennyksen enimmäismäärä nousi 400 eurolla 2 400 euroon.

Yhteisöjen tulovero

- Kertymää kasvattavat
 - Korkomenojen vähennysoikeutta voidaan rajoittaa, jos korkotulot ylittävät korkomenot ovat yli 25 prosenttia elinkeinotoiminnan tuloksesta.
 - Edustuskulujen aiempi 50 prosentin vähennysoikeus poistettiin kokonaan.
- Kertymää pienentävät
 - Yhteisöverokantaa alennettiin 24,5 prosentista 20,0 prosenttiin.
 - Työntekijöiden koulutuskulujen osalta työnantaja voi tehdä lisävähennyksen, joka on 50 prosenttia keskimääräisestä päiväpalkasta.

Muut keskeiset veroperustemuutokset

- Kertymää kasvattavat
 - Kiinteistöverotuksen kiristykset.

Merkittävimmät veroperustemuutokset verovuodelle 2013

Henkilöasiakkaiden tulovero

- Kertymää kasvattavat
 - Valtion tuloveroasteikkoon tuli uusi tuloluokka (31,75 prosenttia) 100 000 euroa ylittävien ansiotulojen osalta.
 - 45 000 euroa ylittävien eläketulojen verotus kiristyi 6 prosenttiyksiköllä.
 - Keskimääräinen kunnallisveroprosentti nousi 0,14 prosenttiyksikköä.
 - Asuntolainan korkovähennysoikeus pieneni 85 prosentista 80 prosenttiin.
 - Pääosa televisiolupamaksun korvanneesta Yle-verosta kerätään henkilöasiakkaiden ennakonpidätysten yhteydessä, joka tulee osaltaan nostamaan kyseisiä verokertymiä 2013.
- Kertymää pienentävät
 - Kunnallisverotuksen perusvähennys nousi 2 850 eurosta 2 880 euroon.
 - Työtulovähennyksen enimmäismäärä nousi 945 eurosta 970 euroon.

Yhteisöjen tulovero

- Kertymää pienentävät
 - Osakeyhtiöt ja osuuskunnat voivat tiettyjen edellytysten täytyessä tehdä ylimääräisen vähennyksen elinkeinotoiminnan tulostaan, jonka määrä on 100 prosenttia tutkimus- ja kehitystoimintaa tekevien työntekijöiden palkoista.
 - Teollisuuden tuotannollisten investointien poisto-oikeuksia korotettiin. Uusien tehtaiden ja työpajojen sekä koneiden ja laitteiden hankintamenoista saa tehdä enintään kahtena verovuotena kaksinkertaiset poistot säännönmukaisiin poistoihin verrattuna.

Arvonlisävero

- Kertymää kasvattavat
 - Arvonlisäverokantoja korotettiin prosenttiyksiköllä.

Muut keskeiset veroperustemuutokset

- Kertymää kasvattavat
 - Kiinteistöverotuksen kiristykset.
 - Talletuspankeilta peritään pankkiveroa, joka on 0,125 prosenttia pankin riskipainotettujen erien määrästä.
 - Vakuutusmaksuveroon tuli prosenttiyksikön suuruinen korotus. Vakuutusmaksuveron verokanta on seurannut arvonlisäveron yleistä verokantaa ja on nyt 24 prosenttia vakuutusmaksuista.
 - Perintö- ja lahjaveroa kiristettiin yli miljoonan euron perintöjen ja lahjojen osalta 3 prosenttiyksikköä.
 - Maaliskuun 2013 alusta varainsiirtoveroa korotetaan asunto- ja kiinteistöosakkeille 1,6 prosentista 2,0 prosenttiin. Lisäksi velkaosuus lisätään varainsiirtoveron veropohjaan.